

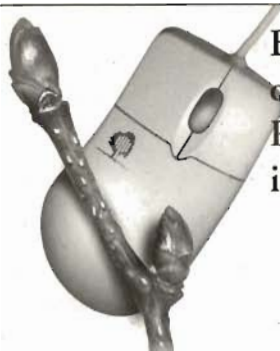
herfst 2002

BOMEN *nieuws*

Kwartaalblad van de Bomenstichting

Bomen zijn natuur
 onder handbereik.
 Rustgevend,
 inspirerend,
 springlevend.

www.bomenstichting.nl

De Bomenstichting geeft boombezitters advies en steunt acties voor het behoud van bomen. Donateur worden? Voor € 20,- per jaar steunt u ons werk. Voor informatie of aanmelding kunt u naar onze website gaan of bellen met: 030-2303510.

U kunt ook de bon hieronder invullen en opsturen naar:
 Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht.

Ja, ik steun de Bomenstichting (min. € 20,- p.j.).
 Ik ontvang een acceptgiro, een GRATIS welkomstpakket
 plus 4x per jaar het fraaie tijdschrift 'Bomennieuws'.

Naam:.....M/V

Adres:.....

Postc.&Plaats:.....

**Mr B.M. Visser
 & Partners**

*Juridische Raadgevers
 Natuur, Bos en Landschap*

Ravenhorsterweg 61, 7103 AR Winterswijk
 telefoon: 0543 - 51 85 17 / fax: 53 46 93
 e-mail: bmvisser@freeler.nl

Vakcursussen & Interne Bedrijfstrainingen

De nieuwe cursusbrochure met meer dan 25 verschillende vakcursussen op het gebied van boombeleid, boombeheer en boomverzorging is uit !!

Met o.a. de cursussen:

- VTA-1, VTA-2 en VTA-voor gevorderden
- Boombeheer van Aanplant tot Zorgplicht (A tot Z)
- Boombeleid en vele anderen

Bel nu en bestel deze gratis brochure !!

CURSUSAANBOD BOMEN

Zie vernieuwde internetsite: www.nocb.nl

**N.O.C.B.
 Boomtechnisch Adviesburo**
 beëdigd taxateur van bomen

Postbus 168, 6930 AD Westervoort
 Tel. 026 - 31 17 550 - Fax 026 - 31 20 538
 Bezoek onze internetsite: www.nocb.nl

Ontdaan

Op mijn dagelijkse fietsroute naar het kantoor van de Bomenstichting passeer ik een enorme, prachtige, volgroeide haagbeuk. Ik ken in ons land geen andere haagbeuk van zo'n formaat en met een dergelijke uitstraling. De bejaarde boom krijgt met regelmaat een bewonderende blik en een beleefd knikje van mij. Ik denk niet dat omwonenden zich realiseerden met wat voor bijzonderheid ze de omgeving deelden.

Enkele jaren geleden stond een complete boomverzorgingsploeg in de aanslag om 'mijn' haagbeuk te bestormen. In de groep ontdekte ik Frank van den Brink, de bomenman van de gemeente Utrecht, en ik stopte om hem aan te spreken. "Je doet toch wel voorzichtig?", was mijn vraag, met een blik de boom in, niet doelend op de boomverzorgers, maar op het behoud van de boom. "Reken maar", was zo ongeveer zijn antwoord. Hij begreep mijn vraag direct. Ik had ook niet anders verwacht, want de Utrechtse bomen zijn bij Frank al enkele decennia in meer dan goede handen.

De haagbeuk was er datzelfde jaar getuige van dat ik - bijna onder zijn kroon - door een haastige automobilist in een stevige Volvo hardhandig van de fiets werd gereden. Daarna verstreek de tijd en ook dit voorjaar liep de boom weer gewoon uit zoals ik dat gewend was en hij kon weer rekenen op mijn goedkeurende blikken.

Toen ik na korte afwezigheid deze zomer, op een maandagochtend de standplaats van de boom naderde, viel het mij in een flits op dat het licht anders was. Er klopte iets niet. U kent dat gevoel wel: je realiseert je het niet direct, maar er is iets niet in orde. Een fractie later zag ik dat de haagbeuk weg was. Ik was met stomheid geslagen, ik vergat de pedalen rond te trappen. Van de fiere boom was niets meer over dan een stobbe.

Die boom heeft de hele verdere dag door mijn hoofd gespoekt. Ik was er ontdaan van. Mijn collega's vertelde ik van het verlies van de haagbeuk. Ze hadden het ook gehoord, want het voorval had uitvoerig in de krant gestaan. De boom was bezweken onder het geweld van een regenbui. Zijn oude gestel dat toch wat krakkemikkig was geworden, had het gewicht niet meer kunnen dragen. Gelukkig hadden zich geen persoonlijke ongelukken voorgedaan. Dat zou ik mij ook niet kunnen voorstellen van die haagbeuk. Wel waren de nodige auto's verpletterd onder de tonnen hout, waaronder een ... Volvo!

Diezelfde dag kreeg ik iemand aan de telefoon die al jaren aan het knokken is voor een betere zorg voor een monumentale laan in hartje Hilversum. Ik kon

mij ineens weer beter verplaatsen in haar betrokkenheid. U leest het elders in dit nummer. U kunt ook lezen dat wat voor onmogelijk werd gehouden, toch kan: appels en peren met elkaar vergelijken.

Frank Moens

In dit nummer ...

4

Servituut beschermt Peerlkamplaan?

Voor 1835 was de huidige Peerlkamplaan niet meer dan een wandelpad van Hilversum richting het westen. Landschapsschilder Jan van Ravenswaay werd eigenaar en vormde het om tot een parkachtig lanenstelsel. Daarna verkocht hij het geheel aan de gemeente met allerlei bepalingen in de verkoopakte. Anno 2002 strijdt Liliane Taudin Chabot tegen de verloedering van het cultureel erfgoed. Frank Moens ging poolshoogte nemen.

6

Zorg en respect

Dit jaar begon de Bomenstichting aan de uitvoering van het programma Zorg en Respect. Het is gericht op beleidsmakers en beheerders betrokken bij het wel en wee van bomen in onze leefomgeving.

Marjan van Elsland legt uit wat het doel is van dit vierjarig programma en hoe de uitvoering concreet verloopt.

8

Herfstblad, mooi en nuttig of schadelijk?

Nog even en de bladharken en -blazers maken weer overuren. Waarom zijn we zo ijverig in het verwijderen van de afgedankte bladertooi? Is het niet veel beter het blad te laten voor wat het is en het de natuurlijke functie te laten vervullen? Marjan van Elsland zet de voor- en nadelen op een rijtje.

en verder ...

Column: Waarom een boom? 7

Standpunt: Bomen langs wegen 11

Appels en peren vergeleken 12

Van onze lezers 19

Kort nieuws 20

Boeken 22

Colofon 23

Nieuw telefoonnummer en e-mailadres 23

Agenda 23

Rijp & Groen 24

Op de omslag:

Perenboomgaard in de Limburgse Heuvels.

foto: Frank Moens

Servituut beschermt Peerlkamplaan Hilversum?

Frank Moens

Aan de westzijde van Hilversum, omsloten door bebouwing van de wijk Boomberg, bevindt zich een bijzonder wandelpark. Dit park werd rond 1835 aangelegd op initiatief van Jan van Ravenswaay, in die tijd een bekende schilder. Buiten de toenmalige bebouwde kom van het heidedorp op de rand van de Utrechtse Heuvelrug verwierf hij langwerpige stukken grond met wandelpaden en vormde dit om tot het eerste Hilversumse wandelpark. In 1848 verkocht hij het geheel aan de gemeente en liet in de verkoopakte een servituut opnemen waardoor het voortbestaan werd gewaarborgd. Ruim anderhalve eeuw later bestaat het wandelpad nog steeds. De eiken en vooral de beuken zijn uitgegroeid tot imposante exemplaren, maar het park heeft veel te lijden onder het oneigenlijk gebruik van omwonenden en een falend beheer van de gemeente.

Wat Jan van Ravenswaay precies bezielde om langwerpige stroken grond van enkele kilometers te kopen en deze om te vormen tot "eene belommerde wandeling", zoals hij zelf beschreef, is niet bekend. Wel weten we dat hij als landschapsschilder de uitzichten richting de Utrechtse Dom, de Loosdrechtse Plassen en Naarden vanaf het hoogste punt 'Het Speldenkussen' (23 m) bijzonder vond. Hij liet bomenrijen planten en creëerde doorzichten. In ruim 150 jaar is het tot een imposant geheel uitgegroeid. Om die reden heeft de Bomenstichting het totale wandelpark als monument opgenomen in het Landelijk Register van Monumentale Bomen.

Een park aanleggen is één, maar het onderhouden is iets geheel anders. Waarschijnlijk ontdekte Van Ravenswaay dat ook en verkocht hij het daarom in 1848 aan de gemeente. In een servituut in de verkoopakte liet hij opnemen dat er aan de hoedanigheid niets mocht veranderen en dat het een openbaar wandelpark moest blijven tot in de lengte der dagen.

Het servituut geldt nog steeds, maar het is duidelijk te zien dat er wat lichtzinnig mee is omgesprongen. Het wandelpad bleef redelijk intact, maar wat veranderde was de omgeving. Begin vorige eeuw breidde de bebouwing zich fors uit en ook het wandelpad moest er voor een deel aan geloven. De vergezichten verdwenen. De wijk Boomberg ontstond en aan weerszijden van het wandelpad verrezen statige huizen. In de koopakte van de nieuwe huiseigenaren werd standaard een servituut opgenomen dat voorschriften stelt aan de tuinafscheidingen.

Erfgroengoed als vrijplaats

De doorgaande route in het park ging Peerlkamplaan heten, naar de notabele Petrus Hofman Peerlkamp, tijdgenoot van Van Ravenswaay. De kunstschilder zelf leek

vergeten. Pas in 1996 kreeg een stukje wandelpad, haaks op de hoofdroute, zijn naam. Ook de vermaarde gemeentearchitect Dudok deed een poging een bijdrage te leveren, maar dit plan is helaas nooit uitgevoerd.

Met de bebouwing van het gebied kwamen ook de eerste klachten over verwaarlozing van het gemeenteeigendom en de bandeloosheid en vernielzucht van de straatjeugd. Wat dat betreft is er volgens mevrouw Liliane Taudin Chabot weinig veranderd, vertelde ze tijdens een rondwandeling die ik met haar maakte. Een jaar of vijf geleden kwam zij in aanraking met de geschiedenis van het pad, dat grenst aan haar achtertuin. Nog voordat ze zich daarin goed had verdiept, was de vervuiling haar al een ergernis en organiseerde ze een schoonmaakactie. Sindsdien zet ze zich met hart en ziel in voor het opwaarderen van het geheel.

De klachten van toen zijn meegeëvolueerd met de tijd. Taudin Chabot ergert zich er mateloos aan. "De mensen hebben alles *pico bello* in orde op hun eigen erf. Geen blaadje of takje op het terras, maar ze gooien wel hun tuinvuil over de schutting. Wanneer je de mensen erop aanspreekt kijken ze je aan alsof je zelf vuil bent." Het grootste probleem is dat de gemeente Hilversum zich nauwelijks bekommert om het onderhoud en de aanwonenden dus onbelemmerd hun gang kunnen gaan. Het is duidelijk zichtbaar dat her en der vuil wordt gedumpt. Op sommige plekken hebben mensen hun achtertuin veranderd en daarvoor is met zwaar materieel door de Peerlkomplaan gereden. De sporen van trekkers zijn nog zichtbaar. Een stevige rij palen, die de toegang moet voorkomen, deert de werkers niet. Overtollige grond en zand worden in de laan gedumpt. Hier en daar ligt het wel een halve meter dik op de boomwortels.

Taudin Chabot gaat verder met het aanwijzen van andere misstanden. Bijvoorbeeld dat onder wandelen tegenwoordig meer wordt verstaan dan je te voet ergens naar toe begeben. De schooljeugd maakt dankbaar gebruik van de kortere (brom)fietsroute van en naar school, dwars door het wandelgebied. Borden, hekken en andere obstakels helpen niet. "Afgelopen najaar ben ik hier - met kroost en hond - zowat nog omver gebrommerd."

"En dan is er nog het 'landje pik'!" Ze wijst op een zware, twee meter hoge betonnen schutting die zeker een halve meter buiten de feitelijke erfscheiding is gezet.

Weerbarstig Hilversum

Liliane Taudin Chabot probeert al een paar jaar het tij te keren en de gemeente aan te sporen het padenstelsel eens een grondige opknappbeurt en meer aanzien te geven. Volgens haar is dat de enige manier om ook bij omwonenden en gebruikers meer respect af te dwingen. Hilversum ziet best het belang van het wandelpark in; in 1993 wordt het zelfs als een van de belangrijkste erfgoedgoed-dragers opgenomen in de groenstructuurnota. In gesprekken met politici wordt ook nooit het belang ontkend. Alleen er gebeurt nagenoeg niets. Ze krijgt er ook geen vinger achter waarom die passiviteit en tegenwerking is ontstaan en maar voortduurt.

Liliane heeft op eigen initiatief allerlei sponsors met klinkende namen weten te vinden die wel willen bijdragen aan een face-lift. "Zelfs Endemol, toekomstig gebruiker van een van de aangrenzende kantoorpanden, wil meedoen en niet voor een paar euro's. Natuurmonumenten heeft haar inzet bij de plaatsing van een toegangshek aangeboden bij de voortzetting en oversteek van de Peerlkomplaan naar haar grondgebied in het Corversbos. Hilversum krijgt het moeiteloos voor een habbekrats in de schoot geworpen, maar het duurt en het duurt; Endemol wacht nog steeds op een voorstel en het hek staat er ook nog steeds niet."

Werkgroep Peerlkomplaan wil visie

Zowat alle wapens heeft Taudin Chabot in de strijd geworpen. Het dossier liegr er niet om. Ze bestookte de gemeente met schriftelijke vragen, maakte gebruik van inspraak, liet de Bomenstichting het woord voeren tijdens een raadsvergadering, nodigde wethouders en ambtenaren uit om ter plaatse te komen kijken en er werd zelfs van haar hand een uitvoerige beschrijving van het monumentale groen in Hilversum uitgegeven. Haar boek oogstte veel bewondering en verschillende grote regionale en landelijke dagbladen wijdden er een artikel aan. Het eerste exemplaar mocht ze overhandigen aan de toenmalige wethouder Milieu, Buurt en Beheer en zelfs de burgemeester nodigde haar uit voor een presentatie, maar serieuze actie op grote schaal bleef uit. Sporadisch wordt er wat gedaan. Vorig jaar is wel de beplanting van het Speldenkussen grondig aangepakt, maar een integrale beheersvisie ontbreekt. De huidige wethouder Milieu heeft voor september zowel die visie toegezegd als de formering van een

Boven: Portret van Jan van Ravenswaay, stichter van de Peerlkomplaan in het midden van de 19e eeuw.

Onder: Anderhalve eeuw later strijdt Liliane Taudin Chabot voor het behoud van dit historische landschapspark.

foto: Tine Maaskant

klinkbord of werkgroep Peerlkomplaan. Daarin is deelname bevestigd voor Natuurmonumenten en de Vereniging Leefmilieu Het Gooi, de Vechtstreek en omstreken. Ook deelname van de aan 3VO gelieerde lokale Voetgangersvereniging wordt door Liliane wenselijk geacht, want de wandelaar is tenslotte hoofdgebruiker van dit miskende historische landschapspark. Ze hoopt dat Hilversum snel tot de beloofde acties overgaat, zodat deze unieke wandellaan binnenkort opnieuw de status en allure van weleer uitstraalt.

De Peerlkomplaan is niet bestand tegen zwaar verkeer. Boomwortels en stammen worden beschadigd.

foto: Liliane Taudin Chabot

'Zorg & Respect'

Een bijzondere subsidie voor ons gewone werk

Marjan van Elsland,
ambassadeur Bomenstichting

Toen het ministerie van LNV enkele jaren geleden besloot om alleen nog subsidies te geven voor projecten en niet meer structureel bij te dragen aan ons gewone werk, was dat geen makkelijke overstap voor ons. Gelukkig slaagden we er in ieder jaar goede projecten voor te dragen, maar we misten toch die vaste bijdrage. Ook collega-organisaties worstelden met dit probleem. Gesprekken met vertegenwoordigers van LNV leidden tenslotte tot een oplossing: de staatssecretaris ging geld vrijmaken voor zogenaamde programmasubsidies, ofwel langer lopende bijdragen in het kader van de Regeling Draagvlak Natuur. We dienden een aanvraag in en 'vielen in de prijzen'. Het vierjarige programma Zorg en Respect kon met ingang van 1 januari 2002 van start gaan en de kersverse ambassadeur werd één van de uitvoerders.

Het doel

In aansluiting op de beleidsnota 'Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur', waarin voormalig LNV-staatssecretaris Geke Faber voorstellen doet om mensen en natuur weer dichterbij elkaar te brengen, stelden wij voor, bomen voor dat doel in te zetten. Bomen zijn immers 'natuur dicht bij huis'. Bomen zorgen voor tal van levende organismen, die anders niet in bebouwd gebied zouden voorkomen. Voortbouwend op projecten als

* 'Gemeentelijk Bomenbeleid', 'Ruimte voor Bomen' en 'Versterking Regionale Activiteiten' willen we bereiken dat gemeenten een bewuster beleid ontwikkelen ten aanzien van bomen. Daarbij hoort in onze ogen ook een andere omgang met bewoners die opkomen voor bomen. Dit moet ertoe leiden dat meer bomen concreet en verantwoord gespaard worden, maar vooral dat er een andere houding ontstaat bij alle betrokkenen, als het gaat om natuur op plekken waar wegen en gebouwen moeten komen.

Een heel concreet doel is, dat na deze vier jaar tenminste een kwart van alle gemeenten haar beleid op bomengebied heeft aangepast. We kunnen dat straks meten, omdat we hier in het kader van het project Gemeentelijk Bomenbeleid in 1999 al onderzoek naar hebben gedaan.

Deze programmasubsidie sluit naadloos aan bij ons dagelijks werk, want onze doelstelling is immers, zorg en

respect voor bomen te bevorderen. In het voorstel hebben we ons verplicht tot een aantal concrete activiteiten zoals:

- artikelen schrijven voor de verschillende doelgroepen.
- voordrachten geven op studiedagen.
- processen bij overheden op gang brengen en ondersteunen.
- onderzoeken of we bij kunnen dragen aan de opleiding van 'grote bouwers'.
- een visie ontwikkelen op de positie van bomen als intermediair tussen de menselijke samenleving en de natuur.

Lekker bezig

Na het bekend worden van de subsidietoekenning zijn we direct aan de slag gegaan en hebben in het eerste halfjaar van 2002 onder andere de volgende activiteiten ondernomen.

- Programamedewerker Edwin Koot heeft Mark Verbrugge, student aan de Hogeschool Larenstein, begeleid bij een onderzoek naar het economische, ecologische en sociale nut van het sparen van bomen op bouwlocaties. Mark paste dit onderzoek toe op een bouwlocatie in Veghel. *)
- Thomas Wezendonk, student aan diezelfde opleiding, heeft onderzocht welke gemeenten een eigen bomenfonds hebben voor het onderhoud van waardevolle bomen. Hij heeft daaruit een model gedestilleerd voor een gemeentelijk bomenfonds. *)
- Op 6 april organiseerden we een cursusdag voor contactpersonen en vertegenwoordigers van belangengroepen over boomverzorging.
- We mochten het woord voeren op diverse cursussen voor bomenbeheerders en zijn bij enkele gemeenten betrokken bij het ontwikkelen van bomenbeleid.
- Een interview in het interne communicatieblad van de Nederlandse Vereniging van Makelaars paste natuurlijk heel goed in dit programma.
- In het ROM Jaarboek van Kluwer (ROM staat voor Ruimtelijke Ordening en Milieu) komt een artikel over bomenbeleid onder de titel 'Zicht op Bomen'.
- De visie op de boom als intermediair is in de maak: ideeën genoeg, maar suggesties zijn natuurlijk altijd welkom! De folder komt dit najaar uit.

Kortom, een programma waarin we ons naar hartelust kunnen uitleven met het uitdragen van onze doelstelling en waar we dus met veel plezier aan werken.

Waarom een boom?

Beetje lastig. Het is eigenlijk nog voorjaar, in ieder geval nog geen zomer en nu moet ik denken aan dit najaarsnummer. Dat lijkt een weinig actueel verhaal te worden. Maar ik wil het hebben over bomen en dat is immer actueel.

Voorjaar, alles om me heen gaat weer leven. De tuinen, de berm, de bomen, alles gaat weer van start. Elke dag verandert mijn groene uitzicht. Al die verschillende kleuren groen, en dat van laag bij de grond tot hoog in de bomen. En die bloei! Trossen, tuilen, aren, staand en liggend. Overweldigend. Na de bloei de vruchten, ook weer in tal van vormen en maten. Van minieme pluusjes tot grote knoerten, glanzend of dof, eet- of 'speelbaar', mooi en soms hinderlijk. Troep op je stoep, kriebels in je neus. De mevrouw die de gemeente meldde dat de zaden zelfs in haar bed lagen. Voordat de klantvriendelijke ambtenaar kon antwoorden dat dit toch echt haar probleem was en niet dat van de gemeente, verzocht ze hem die rotiepen om te zagen. Neen, niet voor ieder is het voorjaar even mooi.

Voorjaar zonder bomen? Gaat niet! Die fraaie tuin met bloeiende bolgewassen, voorjaarsplanten en bomen natuurlijk. De Keukenhof wordt druk bezocht vanwege de tulpen, narcissen en al die andere bollen. Wie zou er komen wanneer hier niet die prachtige bomen zouden staan? Dat transparante jonge beukenblad. Zonder bomen zou de Keukenhof een gewoon bollenveld zijn. Daar rijd je langs, maar je gaat er niet in. Die bloeiende berm, het fluitenkruid. Met die wilg of populier is er een dimensie aan toegevoegd. Die prachtige weilanden, dat wuivende, bloeiende gras, geweldig. In Twente nog eens zo'n grote, solitair staande eik erbij. Je wordt stil van het voorjaar.

En na die bloei? Dan vervangen we de uitgebloeide bloembollen door zomerbloemen. De berm wordt gemaaid en veranderen in kale stoppelkanten. De weilanden worden gemaaid en veranderen in plastic rollen. Die goudenregen na de bloei? Het is te hopen dat hij wat achter in de tuin staat. Die uitgebloeide, dubbele, roze prunus zou je moeten kunnen opbergen tot volgend voorjaar. Struiken? Een Forsythia of Weigela in de zomet: geen wonder dat men graag op vakantie gaat. Uitgebloeid is de lol er af.

Maar bomen, echte bomen! Natuurlijk, al die verschillende kleuren groen van de bomen zijn in de zomer wat meer dezelfde kleur geworden. Maar in de herfst begint het weer met die bomen, opnieuw een heel kleurenpalet. Zelfs zonder blad in de winter, met of zonder nevel of rijp, blijft een boom mooi.

De Floriade gezien? Dat gedoe met die planten om er voor te zorgen dat het een paar weken, hooguit enkele maanden mooi genoeg is voor zo'n tentoonstelling. Aan die bomen rond het meer doen ze niets, die zijn altijd mooi. Dat waren ze al voor er aan de Floriade zelfs maar werd gedacht.

Waarom zijn dat nieuwe park, die pas aangelegde tuin, die nieuwe woonwijk zo saai? En waarom ziet een gerenoveerde wijk er wel vriendelijk uit? Omdat in die bestaande wijk al volgroeide bomen staan natuurlijk. Die ontwerpers van de Keukenhof en van de Floriade weten het wel. Een ontwerp zonder bomen kan niet. Trouwens iedereen met een beetje tuin weet dat. Vooral met oude bomen is alles veel mooier.

Over die zich ontwerper noemende stadsverbeteraars, die voor een ontwerp voor een andere kleur straatstenen, eerst de aanwezige bomen van de tekening poetsen, willen we het niet hebben. Die maken een plan en zoeken de nieuwe stenen, prullenbakken, lantaarnpalen en bijkleurende bomen op in een catalogus. Die komen niet op de Keukenhof of de Floriade, je kan ze eigenlijk niets kwalijk nemen. Maar wel jammer. Voor de stad en haar bewoners. **Waarom een boom?** Nou, daarom dus.

Douwe van der Heij

COLO
TO
TU
MAN

Herfstblad, mooi en nuttig of schadelijk?

Marjan van Elsland

boven:
Beukenbos in
volle herfstkleur.

onder:
Blad van de
kornoelje (*Cornus
florida*) verandert
in schitterende
tinten.

In de vroege herfst houden veel mensen nog wel van bomen, maar als de herfst ten einde loopt wordt er heel wat afgemopperd. Dat rotblad! Toch is datzelfde blad 's winters onmisbaar als bescherming van het leven in de grond. Bovendien zijn de bladeren, als ze zijn omgezet in humus weer een voedselbron voor de boom. Het is dus logisch om afgevallen blad te laten liggen, maar er waren altijd al uitzonderingen op die stelling. Wat moet je bijvoorbeeld doen als schadelijke schimmels of insecten in het blad overwinteren? We zetten alle overwegingen voor u op een rijtje.

De bladeren als wonder van vernuft

Bladeren werken vanaf het uitlopen in het voorjaar als fabriek van bouwstoffen en als koelsysteem. Het assimilatieproces in het bladgroen zorgt onder invloed van zonlicht voor de aanmaak van suikers en zuurstof uit koolzuur en water. Dit proces levert niet alleen bouw- en reservestoffen voor de boom zelf, maar ook voedsel voor de meest uiteenlopende levende organismen. Het koelsysteem is daarbij vergeleken een wonder van eenvoud: de bladeren zorgen door de verdamping (transpiratie) van water voor afkoeling op hete, droge dagen.

In de winter werkt het niet

Dat koelsysteem werkt echter alleen als de wortels genoeg water kunnen aanvoeren. In de winter, als de wortels door vorst in de grond buiten bedrijf kunnen zijn, zou de boom dood kunnen gaan door vochtverlies via zijn bladeren. De meeste loofbomen en sommige naaldbomen in ons land bereiden zich daarom voor op de winter door hun blad te laten vallen. Bomen die hun bladeren vasthouden hebben een andere oplossing om uitdroging tegen te gaan: ze hebben bladeren met een dikke waslaag of naalden die door hun geringe oppervlakte weinig water verdampen.

De bladeren vallen niet zomaar...

Als al het blad in vol bedrijf ineens van de boom zou vallen, zouden in de eerste plaats alle waardevolle stoffen in het blad mee naar de aarde dwarrelen. Ten tweede zou ieder blad een wondje achterlaten, waardoor vocht (toch nog) kan verdampen en schadelijke organismen kunnen binnendringen. Ook daarvoor is in de loop van de evolutie een oplossing ontstaan. De boom gaat in de herfst eerst alle waardevolle stoffen aan de bladeren onttrekken en vervolgens een kurklaagje vormen tussen blad en boom. Door het onttrekken van de nuttige stoffen verdwijnt ook de groene kleur en komen andere stoffen letterlijk aan het licht: anthocyanen (paarsrode kleur) en carotenen (oranjerode kleur). Deze stoffen hebben nog een nuttige functie, maar zorgen er ook voor, dat veel bomen in de herfst op hun mooist zijn.

...maar vallen doen ze...

Soms verloopt de herfst bij een boom saai en onopvallend en duurt het weken vanaf de val van het eerste blad, ergens in september, tot het laatste, eind november. Maar soms, zoals in 2001, blijft al dat mooie, gekleurde blad heel lang zitten en valt het er in één of twee dagen af tijdens een flinke storm of na een lichte nachtvorst. De combinatie nachtvorst en windstilte levert een sprookjesachtig schouwspel van duizenden bladeren die je in enkele uren van één boom ziet en hoort dwarrelen.

...en dan begint de ellende.

Veel mensen zien ieder jaar erg tegen de herfst op, omdat ze dan weer blad moeten ruimen. Ze krijgen spontaan een hekel aan de bomen, waar ze het hele jaar plezier van hebben gehad. Paden en trottoirs, dakgoten en vijvers, gazons en rotstuinen moeten allemaal bladvrij gemaakt worden, dat is logisch. Kruiwagens vol blad worden verplaatst naar plekken waar het wel mag liggen of afgevoerd naar een eigen composthoop of de gemeente. Het is zwaar werk, maar je kunt er ook plezier in hebben. Tenslotte is het een laatste actie om de tuin winterklaar te maken en nog even te genieten van het buitenleven.

Afgevallen blad is een deken voor de wintertuin....

De grootste bedreigingen voor alle leven in de winter zijn kou en uitdroging. In feite krijgt het afgevallen blad dan

een nieuwe functie. Het beschermt niet alleen als een isolerende deken de boomwortels, maar alle planten die zich 's winters in de grond terugtrekken (o.m. bloembollen, zaden, wortels) en ook egels, muizen, insecten, regenwormen, enzovoort. Daarom pleit de Bomenstichting ervoor, afgevallen blad lekker te laten liggen op die plekken waar dat kan, bijvoorbeeld in natuurlijke borders en onder struiken. Dat scheelt nog een hoop werk ook. Bovendien kan het dan omgezet worden in nuttige humus.

...maar soms kun je het beter weghalen

Er zijn een paar situaties, waarin het beter is om het blad af te voeren, zoals op paden en in dakgoten. Wie in zijn tuin alleen maar een dikke, ongemengde laag eikenbladeren krijgt, kan daar beter ook een groot deel van afvoeren, want ze verteren slecht en verzuren de grond. Gemengd blad is zelden een probleem, maar als u er toch vanaf wilt, kan het ook een idee zijn om het pas in het voorjaar weg te halen, dan kan het in de winter de tuin beschermen en alvast gedeeltelijk verteren.

Het afgevallen blad als verspreider van ziekten

Sommige schadelijke bacteriën, insecten en schimmels overwinteren in de dode bladeren en tasten van daaruit in het voorjaar de nieuwe bladeren aan. Het gaat niet om dodelijke ziekten, maar om ontsierende bladaantastingen, die soms een vroege bladval veroorzaken, waardoor de boom minder reserves kan vormen. Voorbeelden zijn de bladvlekkenziekte (schimmel) en de sinds vijf jaar in ons land actieve kastanjemineermot in paardekastanjes. Wie echter denkt, dat het helpt om massaal afgevallen bladeren op te ruimen, is niet realistisch, want hoe ver wil je gaan? Dit soort ziekten laat zich niet uitroeien, want ieder, ergens onder een struik vergeten blaadje is een bron van nieuwe aantastingen.

Vertrouwen op de natuur en hopen op een strenge winter

Een boom en zijn omgeving hebben meer aan natuurlijke, ongestoorde omstandigheden dan aan schoon-geschrapte grond. Bovendien laat de natuur zich toch niet dwingen. Dus, geen zinloze paniek: de bladeren lekker laten liggen, vertrouwen op oplossingen van de natuur zelf en hopen op een strenge winter.

linksonder:
Vlammend rode herfstverkleuring van de Japanse esdoorn, *Acer japonicum* 'Aconitifolium'.
foto: archief Bomenstichting

onder:
Aantasting door de paardenkastanjemineermot veroorzaakt door de larve. De aantasting is pas enkele jaren in Nederland waar te nemen en dit jaar al zeer massaal. De larve overwintert in het afgevallen blad. Bladruimen draagt nauwelijks bij aan de mate van de aantasting in het volgende jaar.

Reacties

Zin en onzin in de boomverzorging

Marjan van Elsland

In het herfstnummer van 2001 (blz.10 en 11) vroeg ik reacties op mijn beweringen over veiligheidscontroles bij bomen. Ik probeerde de bewering te ontzenuwen, dat de veiligheid van bomen alleen met apparatuur is te controleren. Daarnaast gaf ik aan dat het gebruik van apparatuur voor veiligheidscontroles juist zelden nodig is, als de onderzoeker deskundig genoeg is om de lichaamstaal van bomen visueel te beoordelen. Juist ondeskundigen gebruiken die apparatuur veelvuldig, terwijl ze niet goed in staat zijn de uitkomsten van het onderzoek goed te interpreteren. En ik waarschuwde, dat veel van die apparaten zelfs schadelijk zouden kunnen zijn voor bomen. Ook zette ik kanttekeningen bij het toepassen van trekproeven voor het vaststellen van de stabiliteit van een boom, omdat het om een dure momentopname zou gaan.

En de reacties volgden ...

Om te beginnen vroeg Jan Willem Obbink van Omegam Groenadvies mij om de volgende aanvullingen te plaatsen.

1. De foto's bij het artikel insinueren dat ook Omegam teveel met resistograaf en impulshamer zou werken en dat is niet het geval. Bovendien ging het om een eik, geen populier en was er geen impulshamer aan het werk, maar een Arborsonic Decay Detector.

"We weten uit de praktijk dat er veel met apparatuur onderzochte bomen worden afgekeurd, die na het omzagen nog heel veilig bleken te zijn."

2. Trekproeven zijn geen vervanging voor VTA (Visual Tree Assessment) maar een aanvulling. Met trekproeven wordt vooral het verankerend vermogen van het wortelstelsel beoordeeld. Met behulp van VTA bekijkt de vakman de bovengrondse stabiliteit (stevigheid) van de boom.
3. Trekproeven zijn geen momentopname, want ze worden altijd gecombineerd met (ondergronds) onderzoek van de groeiplaats en het wortelstelsel, waardoor een totaalbeeld ontstaat dat een uitspraak voor een langere termijn mogelijk maakt.
4. Trekproeven zijn niet schadelijk voor bomen.

Ook Gerard Bodewes van International Tree Service (ITS) reageerde met aanvullingen. Zijn brief is te lang om hier te plaatsen, maar ik geef de hoofdzaken weer met mijn reacties.

1. "Veiligheidscontroles kunnen met apparatuur objectief onderbouwd worden. VTA werkt volgens een stappenplan, waarbij alleen in twijfelgevallen of bij behoefte aan cijfermatige onderbouwing achtereenvolgens zonodig impulshamer, resistograaf, aanwasboor en fractometer worden gebruikt." Ik bestrijd dat niet, maar ben wel bang dat er te vaak om die cijfermatige onderbouwing wordt gevraagd door (re) bange opdrachtgevers (zie ook 3).
2. Volgens Bodewes wordt de apparatuur door zijn bedrijf alleen verkocht aan deskundige boomverzorgers. Ik twijfel daar niet aan, maar wijs er graag op dat er nog meer bedrijven in Nederland zijn, die deze apparatuur verkopen en misschien minder scrupuleus zijn.
3. "Vanuit de Bomenstichting is het streven zoveel mogelijk bomen te behouden goed te begrijpen, maar de beheerder wil niet dat zijn bomen schade veroorzaken". Je zou bijna denken, dat de Bomenstichting erop uit is om onveilige bomen te beschermen. Dat is niet zo. We weten echter uit de praktijk dat er veel met apparatuur onderzochte bomen worden afgekeurd, die na het omzagen nog heel veilig bleken te zijn. Dát zijn situaties die we uiteraard graag willen voorkomen.
4. "Tenslotte zouden we graag onderbouwd zien dat de apparatuur schade veroorzaakt."

Ik ben bij die bewering afgegaan op de meningen van onderzoekers als Jitze Kopinga en Francis Schwarze, die op mij zeer betrouwbaar overkomen. Een resistograaf maakt een gaatje in de boom. Schimmelsporen kunnen daar makkelijk in komen en gaan groeien in de diepe, verse wond. Over dit onderwerp wordt volop gediscussieerd in de vakwereld.

Reacties aangaande dit onderwerp blijven welkom.

s t a n d p u n t

In het winternummer van vorig jaar stond een berichtje over wilde zaagacties in Frankrijk, na de zoveelste dodelijke botsing tegen een plataan. Ook in Nederland gebeuren regelmatig zulke ongelukken.

Is het nog wel verantwoord om bomen langs wegen te hebben? Vanzelfsprekend spelen emoties in de discussies een flinke rol, vooral bij de direct betrokkenen. Ons standpunt aangaande dit onderwerp is weloverwogen en wordt ondersteund door een verkeersdeskundige. Reacties zijn uiteraard welkom.

Bij de Bomenstichting zijn we ervóór, bomen langs wegen te handhaven en zelfs te blijven planten. Dat is niet omdat we bomen belangrijker zouden vinden dan

maatschappelijk belang van de lanen groter is dan het nog niet overtuigend aangetoonde verschil in verkeersdoden. Bij nieuwe beplantingen houden ze zich aan minimumafstanden tot de wegwand, zodat een auto, die van de weg raakt tot stilstand kan komen voor hij een boom raakt. Kan de wegbeheerder nog meer doen?

De verantwoordelijkheid van autobestuurders moet in deze hele discussie de grootste rol blijven spelen. Ook als er onschuldige slachtoffers vallen ligt de verantwoordelijkheid immers bij de veroorzaker van het ongeluk. Het is niet rechtvaardig om de schuld bij de boom te leggen of bij de wegbeheerder. We weten dat heel wat van de ongevallen waarbij één voertuig betrok-

Bomen langs Wegen

Marjan van Elstrand

mensenlevens. Dat is omdat we ervan overtuigd zijn, dat de aanwezigheid van bomen langs wegen direct en indirect een positieve invloed heeft op de veiligheid en het rijgedrag van mensen, waardoor er netto minder ongelukken ontstaan.

Een directe positieve invloed is bijvoorbeeld dat bomen het verkeer geleiden: ze laten de automobilist zien, waar de weg heengaat. Ze verzwakken hinderlijke en soms gevaarlijke weersinvloeden (wind, neerslag). Bomen met een flinke omvang en hoogte functioneren langs de weg als vernauwers van het wegbeeld, met een lagere rij-snelheid als gevolg. Dat leidt tot minder (ernstige) ongevallen. Laanbomen tussen fietspad en hoofdrijbaan zorgen voor de fysieke bescherming van fietsers tegen de van de weg afrakende automobilist en voor de gevoelsmatige bescherming en mindere verblinding van de fietser. Als die beide voordelen dan ook nog eens een aantal automobilisten doen besluiten de fiets te pakken dan levert dat weer een aanzienlijke reductie van het aantal verkeersongevallen op.

Dus het lijkt erop dat bomen de verkeersveiligheid netto vergroten. Dat doet niets af aan de tragische ongelukken die soms toch gebeuren. Wegbeheerders nemen, om die te voorkomen, verkeerstechnische maatregelen, zoals vangrails, snelheidsbeperking en het mul maken van de berm. Bestaande beplantingen, die 'te dichtbij' staan, laten ze staan omdat in hun ogen het

ken is, te maken heeft met overmatig alcoholgebruik. Moet je dan het gebruik van alcohol in het verkeer verbieden? Inderdaad, dat was al verboden ...

Het leven is vol risico's. Veel van die risico's kunnen we zelf vermijden door normaal op te letten en ons aan veiligheidsregels te houden. Maar hoe ver moet je gaan? Wie ieder gevaar uit de weg denkt te kunnen gaan door thuis te blijven komt bedrogen uit. Het aantal doden en gewonden dat bij ongevallen in huis valt ligt nog altijd twee keer zo hoog als op de weg. We blijven toch ook trappen gebruiken, al valt er soms iemand af? Kennelijk is hun directe en maatschappelijke belang zo groot, dat we bijbehorende risico's accepteren. Is het met bomen niet net zoiets?

Kortom, bij de Bomenstichting willen we graag bomen langs wegen houden, omdat ze niet alleen erg nuttig zijn, maar ook in het algemeen de verkeersveiligheid vergroten. Het algemeen belang moet in deze discussie een groter gewicht krijgen dan het individuele belang van de ongelukkige weggebruiker, die verongelukt tegen een boom, want zonder bomen zouden er meer ongelukken gebeuren.

Met dank aan ir. Gert Jan Binkhorst, verkeersdeskundige

s t a n d p u n t

Appels en peren vergeleken

boven:
appelboomgaard in
Limburg.
foto: Frank Moens

rechts:
Wilde appel (*Malus
sylvestris*)
temidden van
andere
boomsoorten in het
Amerbos (Dr.).
foto: Bert Maes

Leo Goudzwaard & Frank Moens

Volgens het gezegde kun je geen appels met peren vergelijken. Maar in botanisch en cultuurhistorisch opzicht is een vergelijking wel mogelijk en juist interessant. Appels en peren zijn namelijk botanisch nauw verwant, want ze behoren beide tot de appelgroep binnen de rozenfamilie. In de mythologie speelt de appel een voornamere rol dan de peer en ook in het consumptie- en siersortiment moet de peer zijn meerdere erkennen in de appel.

Geheel boven:
wilde appel.
Boven: wilde peer;
opgravingen bij de
Vinx-locatie
Ypenburg bij Den
Haag bevatten resten
van peren die dateren
van 3500 v. Chr.
foto's: Bert Maes

Volgroeide stoofpeer bij een boerderij
in Opheusden. De stamomtrek is
235 cm en de leeftijd wordt geschat op
100 tot 150 jaar.

Overeenkomsten

Appels en peren behoren tot de wilde inheemse flora van Nederland. Echte wilde appel- en perenbomen zijn echter zeer zeldzaam geworden in Nederland. De ontginning van hun natuurlijke groeiplaatsen heeft hun verspreiding beperkt en hun domesticatie deed de rest. De gekweekte fruitbomen zijn hybridogeen, dat wil zeggen zij zijn kruisingen tussen meerdere soorten uit Azië en Europa. Beide soorten worden al meer dan 1500 jaar gekweekt en zijn de belangrijkste vruchtbomen van onze streken vanwege hun grote, vitaminerijke, houdbare vruchten.

Verwilderde appels en peren groeien vaak op uit weggegoorpen klokhuizen in bermen van wegen en paden. Dit zijn echter niet meer de inheemse soorten, maar nakomelingen van gekweekte soorten. Ze worden evenals de gekweekte fruitrassen samengevat onder de namen *Malus domestica* en *Pyrus communis*. Ze zijn in alle opzichten groter dan hun wilde stamouders.

In beide Wageningse arboreta, Belmonte en De Dreijen, zijn vele soorten en cultivars van *Malus* en *Pyrus* te bezichtigen.

Verschillen

Appels hebben roze bloemen (soms verkleurend tot wit) met gele helmknoppen en aan de basis vergroeide stij-

len. De vruchten zijn meestal rond.

Peren hebben witte bloemen (roze in knop) met rode helmknoppen en vrije stijlen. De vruchten zijn rond tot omgekeerd eivormig. De bladsteel is langer dan bij de appels. Perenbomen worden ouder dan appelbomen, ongeveer 150 jaar tegen 60 jaar. Peren hebben een smalere kroon dan appels en worden vaak hoger.

Cultuur en herkomst

Reeds 3000 jaar geleden, ver voor de Romeinse tijd, waren in Nederland een goed georganiseerde landbouwbevolking en een handelswegennet aanwezig. Wilde appels- en perenbomen waren er toen al. Vruchtbomen werden in die tijd al bevoorreed en vrijwel zeker uitgewisseld. De Romeinen hebben 2000 jaar geleden mogelijk appels en peren met grote vruchten vanuit Zuid-Europa meegebracht. Zekerheid hierover geven archeologische bronnen: daaruit blijkt dat cultuurappels pas vanaf de 6e eeuw en cultuurperen pas in de 10e eeuw aanwezig waren. Cultuurappels en -peren zijn via klooster- en kasteeltuinen over Europa verspreid. Vanaf ongeveer 1500 plantte men ook bij woningen fruitbomen aan. Zelfs achter de huizen in de grote steden werden ruimten gereserveerd voor een of meer fruitboomsoorten. Oude straatnamen verwijzen vaak nog naar de plaatsen waar vroeger een boomgaard heeft gestaan.

Tegenstrijdige symboliek

Staat de appel voor vernieuwing, eeuwige jeugd en onsterfelijkheid, de peer komt er wat dat betreft minder goed van af. In de overweldigende bloesem van de peer herkenden oude volkeren de maan en daarom werd deze boom daaraan gewijd. In de Griekse mythologie werd de peer geassocieerd met de doodsgodin Hera en de bijnaam van Athene, ook een doodsgodin, was Onkè, wat perenboom betekent.

Toch zijn er ook nog positieve betekenissen van de peer, zoals in het spreekwoord: 'naar rijpe peren klimt men hoog' en 'hij is een geschikte peer'. Een veel voorkomende metafoor is de vergelijking van de vrucht met de baarmoeder. Een Duitse gewoonte was om bij de geboorte van een jongetje de placenta bij een perenboom te begraven. Minder mooi is het om met 'de gebakken peren te blijven zitten' of iemand een 'muilpeer te verkopen'.

In onze huidige cultuur is de bekendste appel misschien wel de vrucht die Eva consumeerde in het paradijs en waarmee ze sterfelijk werd. Hoewel in de bijbel nergens de naam van de vrucht wordt genoemd is de appel al vele eeuwen bestempeld als die verboden vrucht. Wellicht heeft dit zijn oorsprong in het feit dat in Latijnse teksten het woord kwaad 'malum' werd verward met de boom van het kwaad, de 'Malus', de Latijnse benaming voor appel.

In veel oude culturen staat de appel symbool voor verjonging en regeneratie. De Kelten voegden daar de bijzondere eigenschappen van kennis, magie en voorspelling aan toe. Voor de Galliërs deed de appelboom niet onder voor de heilige eik.

De ronde vorm van de appel werd in verband gebracht met de aarde. Zodoende zien we de appel terugkeren als symbool van aardse macht en heerschappij. In afbeeldingen van koningen en keizers ligt de rijksappel in de linkerhand, verbeeld als een bol met een kruis.

De appel zien we ook als symbool gebruikt in allerlei sprookjes en sagen, waarvan het sprookje over Sneeuwwitje waarschijnlijk wel het bekendste is. De mooie, gedeeltelijk rode appel verleidt Sneeuwwitje tot het nemen van een hap. Ze doet dit juist uit het rode, giftige deel en stikt. De sage van Wilhelm Tell beleeft zijn hoogtepunt op het moment dat Wilhelm met zijn pijl de appel op het hoofd van zijn zoon doorboort. En wie kent het gebruik niet van het in één keer schillen van een appel, zodat deze heel blijft en die schil vervolgens op de grond te gooien. De letter die de schil vormt verwijst naar de naam van diegene waarmee men later trouwt.

In het dagelijks gebruik zijn de spreekwoorden en gezegden met het woord appel erin niet weg te denken, zoals: 'een appeltje voor de dorst', 'door de zure appel heen bijten' en 'de appel valt niet ver van de boom'.

Het geslacht *Pyrus* - Peer

In de Noordelijke gematigde streken kennen we 30 soorten peren. Peren groeien goed op voedselrijke bodems, maar verdragen meer droogte dan appels. Dit maakt ze ook geschikt als straatboom. Peren genieten sinds enkele jaren een steeds grotere bekendheid omdat ze zich goed lenen voor aanplant in openbaar groen en straatbeplantingen.

De wilde peer (*Pyrus pyrastrer*) komt nog sporadisch voor in Nederland, vooral in het stroomgebied van de Maas, van Zuid-Limburg tot de Nijmeegse heuvels. Aanplant in de bebouwde kom kan veel bijdragen aan de herintroductie van de wilde soort en het bieden van een geschikte leefomgeving voor aan deze soort gebonden insecten. Perenhout is door zijn fijne structuur geschikt voor houtsnijwerk, draaiwerk, meubels en finer voor binnentoepassingen.

De cultuurpeer (*Pyrus communis* var. *sativa*), gekweekt om de eetbare vruchten, is een hybride ontstaan uit *P. pyrastrer* en andere perensoorten. Er zijn honderden cultivars bekend, bomen zonder doorns met grote vruchten en grotere bladeren dan de wilde soort.

Voor meer informatie zie de vermelde websites bij de bespreking van de appel.

Het geslacht: *Malus* - Appel

Er zijn 30 verschillende soorten die vooral voorkomen in Europa en Azië, en enkele soorten uit Noord-Amerika. Ze groeien goed op vruchtbare, goed vochthoudende bodems. Behalve de vruchten is ook het hout waardevol en uitstekend te gebruiken als meubelhout en voor houtdraaiwerk. We raden aan om meer appelbomen in stedelijke en landelijke gebieden te planten, voor verfraaiing, groene zones, vruchten en op langere termijn kwaliteitshout.

De wilde appel (*Malus sylvestris*) komt nog sporadisch voor in het Zalkerbos bij Zwolle, de Achterhoek, Zuid-Limburg en in de heuvels bij Nijmegen. Het zijn kleine bomen met onbehaarde bladeren, takdoorns, kleine bloemen en kleine harde vruchten. Sinds enkele jaren zijn wilde appelboompjes van Nederlandse herkomst weer te koop via 'Bronnen'. Succesvolle aanplant heeft plaatsgevonden in het heuvelgebied bij Nijmegen.

Cultuurappels (*Malus domestica*), bekend vanwege de eetbare vruchten, zijn ontstaan uit kruisingen van *Malus sylvestris* met andere soorten. In de loop der eeuwen zijn er duizenden cultivars gekweekt. Informatie over oude fruitrassen is te vinden op:

www.landleven.nl/rassenkwek.html
en www.tolderas.nl

Als bron voor dit artikel werd onder andere gebruik gemaakt van:

N.C.M. Maes,
Bomen en struiken

in Nederland,
Gorteria,
februari 2002.

Peter Fraanje,
Natuurlijk bouwen
met hout,
uitg.

Jan van Arkel,
1999.

Bomen en mensen.
Een oeroude
relatie.

uitg. Boom/
Bomenstichting,
2000

Voor inheemse
bomen en struiken:
Stichting Bronnen
Centrum voor de
verspreiding
van inheemse,
houtige gewassen.

Meerwijkselaan 27,
6564 BS,
H. Landstichting
tel: 024-3601280;
www.bronnen.nl

Sierperen

Goed groeiende en gezonde perensoorten die geschikt zijn voor sierbeplanting:

Pyrus calleryana - hybriden, onder andere 'Chanticleer' Chinese peer, veel gebruikte smalle straatboom tot 12 m hoog, rijk bloeiend, rode herfstkleur, zonder vruchten.

Pyrus betulifolia - brede boom tot 8 m met klein, gezond blad, geschikt voor groenstroken. Onbekende soort die te bewonderen is in het Belmonte Arboretum te Wageningen.

Pyrus elaeagrifolia - smalle, viltige bladen. Boompje tot 4 m uit Z.O. Europa, ronde vruchtjes tot 2 cm, geschikt voor kleine tuinen.

Pyrus nivalis - sneeuwpeer uit O. Europa, 10 m hoog, klein behaard blad, ronde vruchten tot 5 cm.

Pyrus salicifolia - wilgbladige peer uit Rusland. Boom tot 8 m, voor groenstroken, helaas zelden aangeplant. De lage zilverkleurige treurvorm 'Pendula' wordt veel in tuinen aangeplant.

Pyrus serrulata - smalle boom tot 12 m zonder vruchten, geschikt voor straatbeplanting

Pyrus ussuriensis - boom uit N.O. Azië, tot 8m hoog met brede kroon, groot gezond blad, geen vruchten. Geschikt voor parken en groenstroken.

Sierperen worden vooral aangeplant vanwege de bloei en minder om de vruchten. Peren bloeien met een overdaad van witte bloemen.

links:

De wilgbladige peer, *Pyrus salicifolia* is een mooie soort met grijsviltig, smal blad. Er is ook een treurvorm van deze soort in de handel.

Sierappels

Onder deze naam vallen de door kruisingen ontstane cultivars, die worden gekweekt om mooie bloemen of mooie vruchtjes. Ze zijn vooral geschikt voor tuinen en parken. We noemen hier enkele goed groeiende, opgaande en gezonde soorten die 6 meter hoog kunnen worden en daardoor behalve voor tuinen, ook geschikt zijn voor openbaar groen. Het sortiment is zeer groot en er komen steeds nieuwe cultivars bij.

Malus 'Butterball' bloeit wit en heeft gele vruchten van ca 25 mm die vallen zodra ze rijp zijn; dit in tegenstelling tot de vergelijkbare 'Golden Hornet'.

Malus 'Golden Gem' en 'Golden Hornet', smalle bomen met diepgele vruchten tot 25 mm.

Malus 'Geneva', boom met een compacte kroon en paarse appels, is een vrij onbekende cultivar, maar in het Arboretum Belmonte te bewonderen als volwassen boom.

Malus 'John Downie' met een compacte kroon, witte bloemen en rode vruchten tot 30 mm.

Malus 'Professor Sprenger' wat breder groeiende boom tot 6 m hoog met rode vruchtjes en gele herfstkleur.

Malus 'Profusion' met purperkleurig blad en donkerrode bloemen, ook vaak gebruikt in gemeentelijke groenstroken.

Malus 'Van Eseltine', een smalle boom met roze half gevulde bloemen, vruchten tot 20 mm, ook gebruikt in groenstroken.

Bij de appel is de verscheidenheid in bloesem groot; de kleur varieert van donkerrood tot nagenoeg wit.

Ook de vruchten van de appels zijn zeer uiteenlopend van kleur en afmeting. Afgebeeld zijn *Malus* 'Professor Sprenger' (links) en *Malus* 'Butterball' (boven).

Kleur bekennen?

Uw advertentie kunt u nu tegen een voordelig tarief in kleur plaatsen.

Vraag een prijsoverzicht aan of bezoek onze website:
www.bomenstichting.nl

BOMEN*nieuws*

Afdeling boomverzorging

- snoeien van bomen d.m.v. klimtechnieken en met inzet van 2 eigen hoogwerkers.
- standplaatsverbeteringen d.m.v. aanbrengen bomenzand en beluchtingen/bemestingen onder hoge druk.
- onderzoek en rapportages
- leveranties bomenzand
- boomverplantingen met newmanframe

**VAN HELVOIRT
GROENPROJECTEN BV**

• Oisterwijksebaan 8A • 5056 RD Berkel-enschot • tel.: 013- 540 82 00 • fax: 013 - 5408201

Kunnen wij iets voor u betekenen op het gebied van integraal beheer buitenruimte?

SmitsRinsma heeft meer dan 25 jaar ervaring met betrekking tot integraal beheer. Wij bieden technische ondersteuning en begeleiding op maat. Als deskundige zijn we gesprekspartner in zaken als budgetbewaking, onderzoeken naar de prijs-kwaliteitsverhouding, het maken van renovatie- en herstelplannen, beheersadviezen en onderhoudsplannen. SmitsRinsma mag gerust een bureau genoemd worden, dat van alle markten thuis is op het gebied van groenvoorziening en terreininrichting.

Ijsselkade 9a, Postbus 4051,
7200 BB Zutphen,
tel. 0575 58 52 20,
fax 0575 58 52 22,
www.smitsrinsma.nl

SmitsRinsma

DE DROOM VAN ELKE BOOM

IMPULSHAMER

BOOMROOSTERS

BOOMBEMESTING

BESCHERMING

I.T.S. LEVERT

BOOMONDERZOEKSAPPARATUUR:

- Impulshamer
- Resistograaf
- Fractometer
- Aanwasboor
- Penetrograaf
- Zuurstofmeter

STANDPLAATSINRICHTING:

- BELUchtingsystemen ®
- VENTILatiesystemen ®
- Aereal tube ®
- WALU roosters
- Kroonverankering

STANDPLAATSVERBETERING:

- Høkan
- Algihum
- Dendrovorm ®
- Dendromix ®
- Bomenzand

ANTIWORTELFOLIE DENDRO R.B. ®

ALS WORTELSCHERM BIJ:

- verhardingen
- kabel- en leidingsystemen

Bezoek ook onze website: www.poelbosbouw.nl

INTERNATIONAL TREE SERVICE BV

Amersfoortseweg 205
3888 NM Nieuw Milligen (Apeldoorn)
www.poelbosbouw.nl

Tel. 0577 456561 Fax 0577 456532
GSM 06 53491303
E-mail: its@poelbosbouw.nl

Er is maar één Nationale Bomenbank

Te koop
gevraagd:
**Populieren- en
iepenstammen**

(iepenstammen)
t.b.v. zinkers voor de
visserij-industrie
in Noorwegen

Rondhouthandel-Bomenrooibedrijf

v.d. Horst bv

Rolderstraat 27,
7849 PB De Kiel
Telefoon: 0591 - 382202
Fax: 0591 - 381910,
Autotel. 06 - 50501936

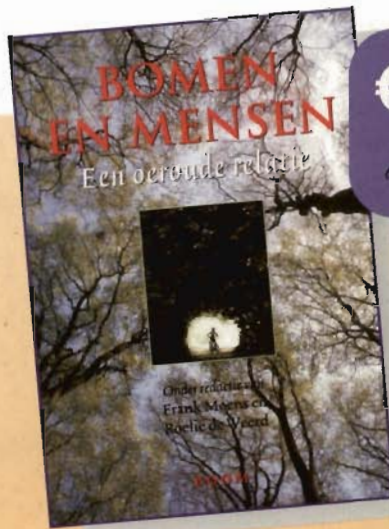
bomen- en struikenborden

Ruim 65 verschillende titels met beschrijving van de meest voorkomende bomen en struiken in ons land. Hiermee kunt u op een leuke en mooie manier de aandacht vestigen op een bijzondere boom.

De bordjes van 22 x 22 cm zijn voorzien van eenvoudige tekst en kleurenafbeeldingen.

Voor een overzicht zie:

www.bomenstichting.nl

€ 22,45
speciale
donateursprijs

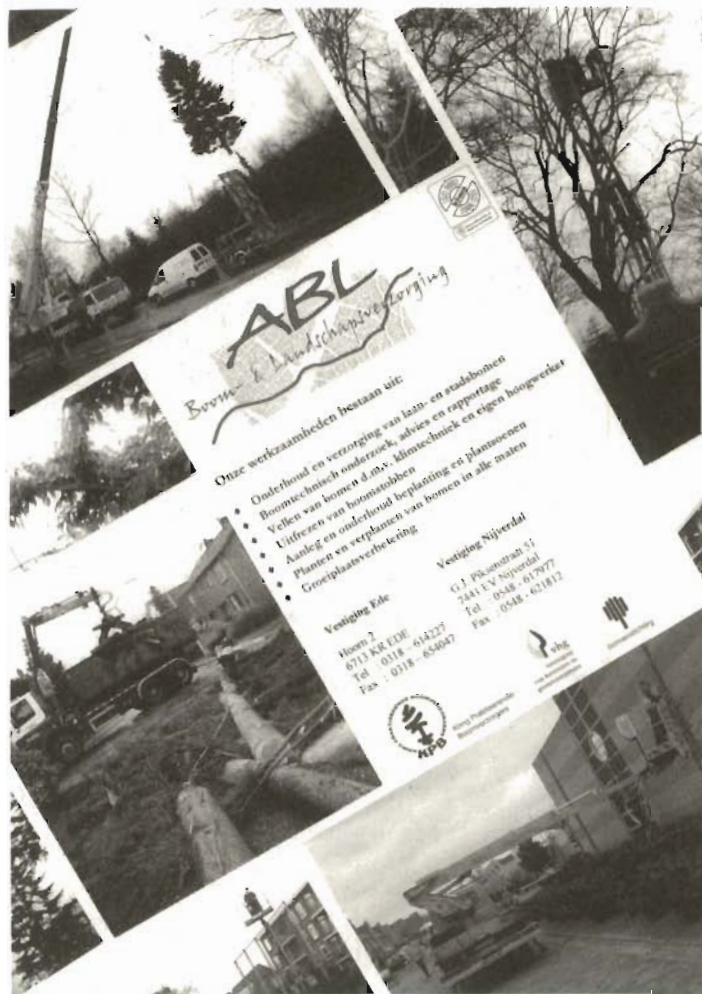
Bomen behoren tot de oudste levensvormen op aarde. Vanaf de oertijd is de boom een mystieke levensgezel geweest van de mens.

Bomen speelden een rol in de rechtspraak, als genezer, als wonderboom en als heilige boom. In de tegenwoordige tijd hebben veel mensen de natuurlijke relatie en het gevoel met bomen verloren. Velen zien bomen alleen maar als leverancier van hout of als aankleding van het landschap.

Het boek 'Bomen en Mensen' bestrijkt alle facetten van de menselijke band met bomen.

320 bladzijden, full color, ISBN 905352524-6
€ 22,45 voor donateurs. Winkelprijs is € 25,65
(bedragen excl. € 3,20 verzendkosten)

Bestellen door middel van de bestelbon op de wikkel van dit Bomennieuws.

**INVENTARISATIE EN BEHEERSPLANNEN
ONDERZOEK EN ADVIES
BOOMVERPLANTING, VERZORGING, VELLING
GROEIPLAATSVERBETERING**

TRAININGEN

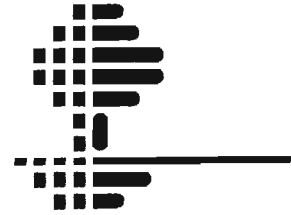
INSTRUCTIES

LEVERING VAN: KLIM- EN VERANKERINGSMATERIALEN, BOOMKOKERS.

ARBORI-ARNHEM, Leen Hoogstad: Vredesteinsstraat 4 - 6665 LG Driel Tel: 026-4722718 Fax: 026-4723823 AutoTel: 06-53752665

DE JUISTE ZORG VOOR BOMEN

**VAN JAARVELD / VAN SCHERPENZEEL
BOOMTOTAALZORG**

Overeind 42, 3998 JB SCHALKWIJK
Telefoon: (030) 601 18 80
Fax: (030) 601 23 66
www.boomtotaalzorg.nl

Boomtechnisch advies:
wij bewijzen uw
bomen een dienst!

Bomen zijn onmisbaar in de stedelijke ruimte. Ze zijn niet alleen mooi om te zien, maar ook goed voor het milieu. Gelukkig hebben we nog steeds de monumenten van meer dan honderd jaar oud, die ook in stedelijk gebied de oerkracht van bomen laten zien. Maar door de economische vooruitgang heeft de stadsboom het moeilijk en verdient hij meer dan ooit uw aandacht en bescherming. De Bomendienst van ARCADIS helpt u graag met technische en beleidsmatige adviezen.

Of het nu gaat om verplanten, groeiplaatsverbetering, het bestrijden van ziekten en plagen of regulier onderhoud: Bomendienst bewijst uw bomen graag een dienst.

Wilt u meer weten:
telefoon: (055) 5 999 444
e-mail: bomendienst@arcadis.nl
internet: www.bomendienst.nl

Bomendienst bewijst bomen een dienst

 ARCADIS
Infrastructuur, gebouwen, milieu, communications

Van onze lezers

Oor

In Stadswerk, het tijdschrift van de beroepsvereniging voor gemeentelijke medewerkers werkzaam in de ruimtelijke inrichting en het milieu, las ik onder het kopje 'Inspirerend Groenbeheer' het volgende.

Ilse Plasmeijer uit Heiloo geeft een toekomstvisie over groenbeheer; ze zegt daarbij ondermeer:

"Het beheren en onderhouden van het groen wordt een zaak van onderhandelen tussen de vakmensen en de inwoner en tussen de vakmensen en het besruur. Een boom is namelijk een boom. De vakkennis is veel minder van belang, maar luisteren en communiceren worden de bepalende factoren voor hoe het groen onderhouden wordt."

Op de Floriade zag ik bomen met oren. Die kunnen dus horen. Of ze ook zullen luisteren naar zulke taal? Ik hoop het niet. Blijkbaar worden ook de bomen in Heiloo een oor aangenaaid door zo'n Ilse.

Douwe van der Heij

Te laat onderhoud

Geachte redactie

Al jaar en dag zie ik onderhoud van laanbomen in één te laat stadium uitvoeren en wel met hoogwerker en motorzaag. In de kroon zijn maatregelen niet te voorkomen, maar wanneer het waterlot betreft moet elk jaar of om het jaar worden ingegrepen en dat moet met een stokbeitel of stokzaag worden uitgevoerd.

In deze tijd wordt bij voorkeur mechanisch gereedschap gebruikt, handgereedschap is verleden tijd. Men vergeet echter dat bij regelmatige snoei op de oude manier de bomen minder schade ondervinden en het snoeiafval, de takjes, tot een minimum wordt beperkt. Goedkoper en minder werkuren.

Mijn ondervinding strekt zich uit over 50 jaar als beheerder van een landgoed van 500 hectare met veel lanen.

A. Baron van der Borch van Verwolde

Geachte heer Van der Heij,

Graag wil ik reageren op uw artikel 't Komt goed (Column - Bomennieuws 2-2002, zomernummer).

Al dan niet terecht maakt u nogal wat opmerkingen over wethouders.

Mogelijk heeft u gelijk, maar waarom dan geen namen genoemd? Ik veronderstel dat de betreffende mensen zich van geen kwaad bewust zijn en het lijkt mij dan ook zinvoller om de mensen hierop aan te spreken.

Indien uw opmerkingen niet geheel juist zijn kunnen de betreffende personen ook hun mening geven.

Met vriendelijke groeten,
G. Meilink

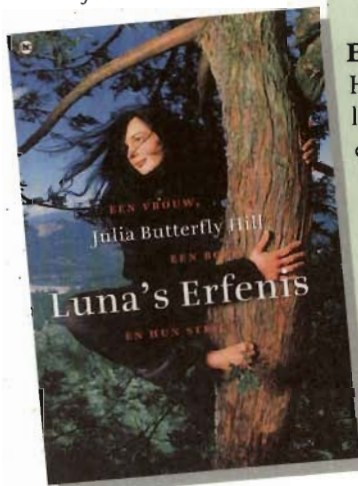
Een lezer reageert, prima!

De column vind ik echter minder geschikt terrein om individuele wethouders op hun handelen aan te spreken.

Ik weet, en in Bomennieuws kunt u dat ook herhaaldelijk tegenkomen, dat vele bomenliefhebbers op een of andere wijze de politiek aanspreken op hun wangedrag waar het om bomen gaat. Dat is effectiever en moet soms leiden tot het indienen van bezwaarschriften.

Mijn verhaalje roept misschien herkenning op bij sommige lezers. Herkenning bij politici die keuzes maken ten koste van bomen en bij degenen die vechten voor het handhaven ervan.

Douwe van der Heij

Luna's erfenis

Beste Bomen-mensen

Met stijgende verbazing, verbijstering en bewondering heb ik het door u aanbevolen boek 'Luna's erfenis' nog net niet in één ruk uitgelezen, en er zelfs over gedroomd.

Wonderbaarlijk wat een mens vermag door boven zichzelf uit te stijgen. Ook wordt de magie van de natuur prachtig verwoord, zoals ik ook steeds meer ervaar. Wij zijn onderdeel van die prachtige schepping, waar de meesten achteloos aan voorbij gaan en zorgeloos mee omspringen. Maar hoogmoed komt voor de val, hoge bomen vangen (letterlijk) veel wind, en wie hoog stijgt kan diep vallen.

Dat is Julia gelukkig niet overkomen, een onvoorstelbare sterke en moedige vrouw, die ondanks haar handicaps welhaast bovenmenselijke ontberingen doorstond. Iemand van het 'zwakke' geslacht nog wel. Ooit zo genoemd door zelfgenoegzame heren, die meenden dat vrouwen alleen geschikt waren voor het huishouden en om kinderen te baren.

In veel landen is dat nog steeds het geval, maar inmiddels is wel bewezen dat het juist andersom is. Vrouwen blijken over het algemeen moediger en volhardender te zijn.

Als het leven weer eens zwaar wordt, kijk ik naar de behoorlijk uit de kluiten gewassen sparren in onze tuin en bedenk dat Julia zich drie maal hoger bevond op een wankel platform met zeildoek, en dat twee jaar volhield, een 'average American girl', die transformeerde tot een universele oervrouw. Dat doet vast niemand haar na! Veel succes met alles.

W. Heefer

Boek nog beperkt verkrijgbaar

Het gaat in de boekhandelswereld sneller dan in bomenland. De eenmalige druk van de Nederlandse vertaling van 'The Legacy of Luna' was nagenoeg op. Gelukkig konden we speciaal voor donateurs nog een stapeltje bemachtigen. U kunt het voor € 13,20 (incl porto) bij de Bomenstichting bestellen. Maak daarvoor gebruik van de bestelbon op de wikkelt van dit Bomennieuws.

Waardevolle bomenlijst Enkhuizen

Toen het team van de Bomenstichting dit voorjaar een werkbezoek bracht aan Enkhuizen, werden we tot onze verrassing niet alleen ontvangen door onze contactpersoon Bertram Kinneging, maar ook door de heer Meester, vertegenwoordiger van de gemeente.

Tijdens de koffie kwam de aap uit de mouw: ik was die dag toevallig jarig en

daarom viel mij de eer te beurt, een gloednieuwe bomenlijst in ontvangst te nemen. Harry Meester zei erbij, dat Enkhuizen en de Bomenstichting het in het verleden wel vaak met elkaar aan de stok hadden gehad, maar dat hij hoopte dat daar nu toch wel een eind aan zou komen. En inderdaad, als de gemeente deze lijst en de plannen die erin staan serieus gaat nemen, dan krijgt Bertram het een stuk rustiger.

Van de 61 objecten in het boek, prachtig beschreven en gefotografeerd, kregen we in de daaropvolgende wandeling in het Snouck van Loosenpark al zo'n 15 te zien. Niet zo vreemd, want we werden rondgeleid door Kees Koning, voorganger van Harry Meester en donateur van de Bomenstichting.

Marjan van Elstrand

Macro bonsai op Schönbrunn

Wie een bezoek brengt aan Wenen, gaat haast automatisch ook naar Schloss Schönbrunn, de plek waar rond 1619 keizer Matthias tijdens de jacht de 'schone bron' vond.

Met zijn geschoren heggen, lanen, bloementapijten, gazonperken en fonteinen, behoort de aanleg tot de mooiste van Europa.

Met behulp van rijdende stellages zijn tuinlieden druk doende de soms vele

tientallen tot honderden jaren oude bomen als paardenkastanje, esdoorn, haagbeuk en linde te bewerken als waren het bonsai. Kandelaberen is een 'normale' snoeiwijze op Schönbrunn. Door het ontbreken van blad kunnen de vroege bezoekers genieten van de ware vormen van deze kunstmatig gecreëerde hagen en leitunnels. Zomerse groene wanden

die in werkelijkheid niet veel breder zijn dan 50 tot 80 cm en die aan de achterzijde bestaan uit stammen met eenzijdig gerichte takken. Hoge bomen vangen veel wind; in de tuinen van Schönbrunn zijn dat er slechts weinig. In het hoofdseizoen zullen

de argeloze bezoekers zich vergapen aan groene wanden en fraaie doorzichten, waarachter een ogenschijnlijk dicht woud schuil gaat.

Herman Berteler

'Noodkap' voor noodlokalen

AMERSFOORT - In de wijk Nieuwland is het gebrek aan klaslokalen zo groot dat een prachtige volgroeide populier op het plein van basisschool De Border moest wijken. 'Voor het gemak' lapte de gemeente Amersfoort haar eigen regels voor inspraak aan haar laars om de lokalen voor het nieuwe schooljaar gereed te krijgen. Hoewel de plannen al enige tijd bekend waren, werd tijdens de zomervakantie de procedure in versneld tempo uitgevoerd. Op 'z'n zachtst gezegd niet netjes van Amersfoort.

Sta-in-de-weg

ZAANSTAD - Het conflict tussen molens en bomen blijft voortduren. Gemeente Zaanstad besliste tot het vellen van 22 bomen, omdat de wieken van molen Het Pink onvoldoende wind kregen.

De ambtenaren haalden ter onderbouwing de oude wet uit de kast, die een boomloze zone rond een molen voorschrijft. Tekenaar Marc voorzag het bericht in Dagblad de Zaanstreek van onderstaande illustratie.

Haagbeuk bezwijkt

UTRECHT - De grootste haagbeuk (*Carpinus betulus*) van de stad in het Hoogelandse park aan de Museumlaan, met een geschatte leeftijd van ruim 250 jaar, is in juni onder het geweld van een zware regenbui bezweken. De boom werd de laatste jaren al nauwlettend gevolgd en verzorgd, maar het einde kwam toch nog onverwacht. Vol in blad en zwaar van het water zakte de boom in elkaar. Gelukkig deden zich geen persoonlijke ongelukken voor. Een grote open ruimte resteerende. (zie ook blz. 3)

Snijbloemen

Van Ger Pouw kreeg ik het volgende mailtje, dat ik met zijn toestemming overneem.

"Ik woon in Rotterdam en verbaas mij over het feit dat in alle straten bomen staan. Waar is dat goed voor? In ieder geval meestal niet voor de bomen zelf: beschadiging, verstikking, rigoureuze snoei van de onderste takken. Maar het ergste is de renovatie van een straatinrichting: hoe vaak gebeurt het niet dat daarbij wortelpakketten zwaar worden aangetast of zelfs bomen worden gekapt? Boompje dood, plantertje leeft nog: bomen worden als snijbloemen behandeld. Ze zijn vervangbaar ten gerieve van de mens. En waar is het goed voor dat bomen in een straat meestal van dezelfde soort en leeftijd zijn? Wat bezielt de planters?"

Moeten we niet af van de vanzelfsprekendheid dat in alle straten bomen staan? Moet het uitgangspunt niet zijn: geen bomen tenzij onder goede omstandigheden, zonder risico van voortijdige kap?"

Marjan van Elstrand

Gallen in soorten en maten

Ursula Bouwmeester verwonderde zich over het voorkomen van gallen. Niet alle bomen of boomsoorten kennen dit verschijnsel. Ze vroeg zich ook af of gallen schadelijk zijn voor de boom.

Marjan van Elstrand legt het proces uit en de mogelijk schadelijke gevolgen.

Een gal wordt meestal veroorzaakt door dat een insect, bijvoorbeeld een beukenbladgalmug een eitje legt op een blad van een beuk. De boom reageert daarop door te proberen het eitje in te kapselen in een gal om het onschadelijk te maken. De gal bestaat dus uit bijzondere bladcellen, die bedoeld zijn als gevangenis, maar die voor de larve van het insect eerder een veilige wieg vormen, waar het ook nog van kan eten. De galmuglarve wordt 'volwassen', verpopt zich, kruipt uit de gal en gaat zich voortplanten, waarna het hele verhaal op een volgend beukenblad weer opnieuw kan beginnen. Snij maar eens een verse gal voorzichtig open en je zult binnenin een vliegje of mugje vinden als ei, larve, pop of net uit de pop gekomen volwassen dier.

Gallen zijn bijna nooit schadelijk voor de boom, want ze doden het blad niet en zitten verder ook niet echt in de weg. Eigenlijk kun je dus spreken van symbiose, een nuttige samenwerking tussen boom en insect. Alhoewel: ik geloof dat alleen het insect ervan profiteert en niet de boom. In elk geval heeft de laatste er geen last van.

Waarom er op sommige bomen wel en op andere geen gallen voorkomen is, denk ik, vooral toeval. Op bijna alle inheemse bomen komen wel galvormende insecten voor, maar het hangt af van allerlei factoren of die ene boom

ook werkelijk wordt aangetast. Iedere boomsoort heeft zijn eigen soorten galvormende insecten, maar door de erfelijke verschillen tussen de bomen van één soort kan de ene boom aantrekkelijker zijn dan de andere. Verder hangt het ook af van de plek waar de boom staat (zijn er toevallig wel of niet veel volwassen insecten in die omgeving), van het weer (droog en zonnig weer is goed voor insecten) en van natuurlijke vijanden die wel of niet in de buurt zijn.

Bomen die hier niet van nature voorkomen (bijvoorbeeld paardekastanje, plataan), maar ooit door de mens zijn ingevoerd, hebben vaak niet hun natuurlijke insecten bij zich, waardoor ze minder worden bewoond, ook door galvliegen en -muggen.

DENDRINA

Deze zomer ging eindelijk een oude wens in vervulling: ik was met vakantie op het eiland Berref in Spokanië. In het Azygebergte aldaar komt in het district Plefò, tussen de plaatsen Flo en Trejasu, een spectaculair landschap voor waar meer dan manshoge snoeivormen (van een Spokaanse *Taxus*-soort) in een overigens vrij kaal berggebied staan. De foto komt uit de gids over Spokanië (blz. 101) in de bekende Dominicus-reeks*).

De ontstaansgeschiedenis van dit landschap is nogal schimmig, maar misschien kan een van onze lezers mij helpen? Hoe dan ook, een bezoek aan dit gebied is een aanrader voor alle bomenliefhebbers die wel eens een bizar landschap willen bezoeken!

Dendrina E. Knuppel-In 't Hoenderhok

*) Rolandt Tweehuysen, met bijdragen van Joost den Haan Spokanië: Berref (2000). Uitg. Gottmer/Becht, Bloemendaal. ISBN 90 257 3189 9. Ook te bestellen via twec@detweehanen.nl

Bomengids van Amsterdam-Zuid

Prof. Dr. Jan Lever
uitg. Ginkgo, Leiden
ISBN 90-807009-1-6
€ 11,-

'Neem een hond en u leert uw omgeving kennen' is zo'n beetje de achterliggende boodschap van dit boekje en in ieder geval de aanleiding voor het ontstaan. Jan Lever, hoogleraar dierkunde aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, maakte na zijn afscheid in 1986 dagelijks in de ochtend urenlange wandelingen met zijn hond en kreeg zodoende oog voor de bomen in zijn omgeving. Het gevoel ontstond bij hem dat hij door de enorme verscheidenheid aan soorten en variëteiten in een arboretum rondwandelde. In het boekje beschrijft Lever vier boomwandelingen, waarvan drie door de straten van Zuid en één door het Beatrixpark (onderdeel van de Floriade in 1972).

De beschrijvingen zijn een combinatie geworden van route-aanduidingen en uitleg over de aangetroffen soorten. Het leest thuis waarschijnlijk makkelijker dan tijdens het volgen van de route. Uitleg en routebeschrijving zijn soms zo met elkaar verweven dat het lastig terug te vinden is waar men zich bevindt en hoe het vervolg van de route is. Maar de fanatieke wandelaar komt daar wel uit. Bovendien is van elke route een eenvoudig kaartje opgenomen.

Uit het geheel lees je de verwondering van de auteur. Alsof na jaren in de omgeving gewoond te hebben, de wereld opeens verandert en hij een andere dimensie binnentreedt.

Wanneer u aan de hand van zijn boekwerkje door Zuid loopt, kunt u hetzelfde ervaren en op onverwachte plekken terecht komen.

Frank Moens

Bomenfietsroute Oosterbeek

Aad Termorshuizen, Doorwerth
Te bestellen door € 3,25 over te maken op giro 3650382 t.n.v.
A. Termorshuizen, Doorwerth.

De crème de la crème op bomengebied komt u tegen tijdens deze dertig kilometer lange fietstocht. De route voert van NS-station Oosterbeek naar Mariëndaal met de langste beukenberceau van ons land, Kasteel Doorwerth met de oudste Robinia van ons land, de Italiaanse weg, Wolfheze met de Duizendjarige den en de Wodanseiken, en weer terug naar Oosterbeek. Mede door het heuvelachtige gebied en de afwisselende landschappen is het geheel een belevenis.

Termorshuizen gaf het boekje in eigen beheer uit om de aandacht te vestigen op de unieke bomencollectie in de omgeving van zijn woonplaats. Mijn complimenten.

Frank Moens

Bomen behouden en inpassen in nieuwe woonwijken

Mark Verbruggen
Rapport van de Bomenstichting
Prijs € 10,-

Een van de werkvelden van de laatste paar jaar is het onderzoek naar mogelijkheden zoveel mogelijk bomen te sparen bij zowel groot- als kleinschalige nieuwbouwprojecten. De Bomenstichting heeft deze activiteiten samengevat onder de noemer 'Ruimte voor bomen'. Mark Verbruggen heeft in het kader van zijn studie aan de Hogeschool Larenstein een studie verricht voor het plangebied van een nieuwbouwwijk in Veghel. Dit project staat model voor vergelijkbare situaties in ons land. Het rapport bevat vele nuttige tips en aanbevelingen.

Bomen, beesten en buitens.

Marion de Boo
Uitg. Staatsbosbeheer, 2001
ISBN 9090152 14 8
Prijs € 18,10

Staatsbosbeheer geeft ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan een reeks prachtige boeken uit, waarvan dit deel dat over Gelderland gaat, het zevende is. Achtereenvolgens komen De Achterhoek, De Veluwe en het Rivierengebied aan de orde. Na teksten over het ontstaan van het landschap worden de verschillende boswachterijen en landgoederen beschreven. De titel van het boek dekt de inhoud - er is evenwicht tussen 'de drie B's'. Opvallend zijn de prachtige foto's, waaronder ook vele van bossen en (solitaire) bomen. Fragmenten van topografische kaarten zijn de lezer behulpzaam.

Het citaat van Marsman op blz. 197 is onjuist, maar dat ziet natuurlijk alleen een kniesoor.

Aart de Veer

Model Gemeentelijk Bomenfonds

Thomas Wezendonk
Rapport van de Bomenstichting
Prijs € 10,-

In de eerste helft van dit jaar werd door de Bomenstichting een onderzoek verricht onder gemeenten naar het gebruik van lokale subsidieregelingen voor het onderhouden van bijzondere bomen van particulieren.

Thomas Wezendonk, stagiair van Hogeschool Larenstein, legde de onderzoeksresultaten vast in dit rapport en hij maakte tevens een model voor een gemeentelijke regeling. Op basis daarvan kunnen gemeenten zelf een bijdrageregeling vervaardigen, aangepast aan de lokale omstandigheden.

Bomennieuws

27e jaargang, nummer 3, herfst 2002
ISSN 0166-784 X
Een uitgave van de Bomenstichting te Utrecht

*Beschermvrouwe
Hare Majesteit de Koningin*

Verschijnt 4 X per jaar, oplage: 4500 stuks

Redactie:
Marjan van Elsland
Douwe van der Heij
Maartje Nelemans
Aart de Veer

Eindredactie:
Florentine van Eeghen

Hoofdrederactie:
Frank Moens

Vormgeving:
Frank Moens

Aan dit nummer werkten mee:
Herman Berteler,
Leo Goudszwaard

Redactieadres:
Bomenstichting,
Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht
tel (030) 230 35 10, fax (030) 231 03 31
e-mail: info@bomenstichting.nl
www.bomenstichting.nl
postbank 2108755

Wilt u een artikel insturen, vraagt u dan eerst de richtlijnen en de mogelijke omvang op bij de hoofdredacteur.
De redactie beslist over de plaatsing.

Advertentie-exploitatie:
Bomenstichting, t.a.v. Frank Moens

Druk:
Van den Berg's Drukkerij - Maarn

Overname van artikelen en berichten na overleg met de redactie.

Gedrukt op Reviva offset 100 grams.

Bomennieuws is voor donateurs van de Bomenstichting gratis.

Donateur wordt u voor:

€ 20,- per jaar, 65+ € 17,50 per jaar.
Bomenvriend voor het leven € 500,-.

Doelstelling Bomenstichting

Onder het motto
'Bomen zijn buitengewoon'
werkt de Bomenstichting aan haar doel:
de zorg en het respect voor bomen te bevorderen.

Bestuur van de Bomenstichting
ir. H.R.F. Schotanus (voorzitter)
ir. W.J.M. Langeveld (secretaris)
mw.dr.s. S.E.C.O. Goertz (penningmeester)
C.J.M. Denneman
ir. H.M. Heijbroek
M. de Winter

Nieuw telefoonnummer en e-mailadres

Voor de zomer heeft de Bomenstichting flink getimmerd aan de bereikbaarheid per e-mail en telefoon. Medewerkers beschikken nu over een eigen doorkiesnummer en e-mailadres.

Het algemene nieuwe telefoonnummer van de Bomenstichting is

030-2303510

Het oude nummer 030-2304331 zal nog enige tijd naast het nieuwe blijven bestaan.

De nieuwe telefooncentrale is uitgerust met een rubriekkeuze, zodat uw vragen zonder tussenkomst van de telefoniste snel bij de juiste persoon terecht komen. Op werkdagen zijn wij via het bovenstaande nummer van 9.00 tot 13.00 uur bereikbaar.

Bomen- en burenummer

We kregen veel vragen over boomkwesties in de nabijheid van of op de erf-scheiding. Het beantwoorden vergde veel tijd. Daarom hebben we vorig jaar rond deze tijd het boekje 'Bomen met je burens' uitgegeven waarin de meest voorkomende probleemgevallen worden besproken en oplossingen worden aangedragen. Vragenstellers verwijzen we naar deze publicatie en voor specifieke vragen hebben we een 'specialisten-spreekuur' geopend op de woensdagochtend, van 9.00 tot 12.00 uur bereikbaar onder nummer 030-2303511.

Algemeen e-mailadres

Iedere medewerker heeft zijn of haar eigen e-mailadres, bestaande uit de eerste voorletter, gevolgd door de achternaam en @bomenstichting.nl.. Daarnaast is het nieuwe adres

info@bomenstichting.nl

is bedoeld voor alle voorkomende vragen, adreswijzigingen en bestellingen. De oude e-mailadressen blijven nog enige tijd 'in de lucht'.

September 22

Fietstocht langs bijzondere bomen

In de gemeente Renkum wordt in het kader van de Autoloze zondag deze tocht georganiseerd. De afstand is 30 km.

De start is tussen 11.30 en 12.00 uur. Iedere deelnemer krijgt een routebeschrijving en een korte beschrijving van boomsoorten die onderweg te zien zijn. Aanmelden is niet nodig en de deelname is gratis. Inlichtingen over startplaatsen: 026-3335025 of per e-mail: hjc.boekschoten@hccnet.nl

oktober 12

Donateursexcursie Zuiderpark, Den Haag

Het Zuiderpark werd begin vorige eeuw aangelegd. In 2000 kwam een omvangrijke renovatie gereed van dit zeer sortimentrijke park. Bert Verstraate was hoofd projectleider en hij houdt een lezing over het omvangrijke renovatieproces.

Leendert Koudstaal van de Dienst Stadsbeheer geeft een inleiding over het Haagse monumentale groen.

In de middag volgt een rondwandeling door het park. De dag begint om 10.30 uur in Bowlingworld Zuiderpark.

Deelname kost € 18,- p.p.

Aanmelden bij het secretariaat van de Bomenstichting.

15

Van de hak op de tak

Romke van de Kaa is dit jaar spreker op de jaarlijkse Dierckx-lezing van de Bomenstichting. Onder de noemer 'eigen boom eerst' bespreekt hij het gebruik van exoten in tuin en landschap, de boom in het ecosysteem en het nut van de knotwilg.

De Dierckx-lezing wordt voor de 8e keer georganiseerd en vindt plaats in Ontmoetingscentrum de Driehoek op 5 minuten loopafstand van het Centraal Station in Utrecht. De lezing begint om 20.00 uur en de toegang is gratis. Wel dient u zich van te voren aan te melden bij de Bomenstichting.

Rijp & Groen

Eén krantje, drie keer boos

Meestal blader ik mijn huis-aan-huisblad Ede Stad alleen even haastig door, maar omdat er waarschijnlijk een interviewtje met mij in staat, lees ik de uitgave van 3 juli wat zorgvuldiger. Voor ik 'mijn' artikeltje heb gevonden ben ik al achter twee koppen blijven haken.

1.

Een voorlichtingspagina van de gemeente zegt: "Goed oppassen voor 'groenvirussen en -bacteriën!' In toenemende mate bedreigt de natuur onze gezondheid". Tjonge, wat zou er nu weer ontdekt zijn, dat de gemeente ons op deze dreigende manier meent te moeten waarschuwen tegen 'de natuur'? Het blijkt om voorlichting te gaan over de ziekte van Lyme, een bacterie die wordt overgebracht door teken. Niets nieuws dus. Wel een risico om serieus te nemen, maar niet iets om over in paniek te raken. En dat is precies wat deze kop doet: paniek zaaien bij mensen, die het risico niet kunnen relativeren en voortaan maar liever niet meer naar het bos gaan, want stel je voor... Terwijl het bos zó goed is voor onze geestelijke en lichamelijke gezondheid, dat die enkele Lyme-infectie erbij verbleekt. (informatie over de ziekte van Lyme: www.saag.nl)

2.

En wat vindt u van deze? **Historisch geograaf: "Natuur is onderdeel landschap en niet andersom". Bomen kappen voor herstel uitzicht.**

'Er heerst een opvallende eensgezindheid en motivatie. Vrijdag wandelden twintig Lunteranen onder leiding van historisch geograaf Hans Elerie door het buitengebied van hun dorp. Met een opbouwend kritische blik. Centrale thema: toekomstvisie op het landschap. Unanieme conclusie: kap een aantal bomen zodat vergezichten weer in beeld komen.' Einde citaat.

Misschien is zo'n conclusie niet zo dramatisch, maar het gemak waarmee mensen de natuur ondergeschikt maken aan onze luxe wensen (in dit geval het uitzicht) geeft wel te denken. Terwijl we die natuur hard nodig hebben voor onze primaire levensbehoeften, maar dat vergeten veel mensen.

3.

Dan vind ik mijn artikeltje, het is een beetje verstopt onder de weinigzeggende titel **Buurvrouw: "Eigenaar beuk wil daar bouwen"**. De ondertitel

vertelt al meer: **Xxxx ontkent 'sterke vermoeden' vergiftiging kolossale beuk.**

Het is het oude liedje: een boom die bouwplannen in de weg staat en een eigenaar die als ervaren grondspeculant meent dat hij wel een bestemmingsplanwijziging zal kunnen doordrukken als de boom maar eenmaal dood is. Eerder onderzoek heeft uitgewezen, dat de boom nog heel lang meekan. 'Wat jammer nou'. Totdat begin mei plotseling een bijzonder verkleuringspatroon in de bladeren ontstaat en in een paar weken bijna alle bladeren zijn afgevallen. Dat de boom is vergiftigd, daar is iedereen het over eens. Het middel is nog niet getraceerd. Dat de eigenaar dat zelf op zijn geweten heeft zal wel nooit bewezen kunnen worden, maar veel mensen denken er het hunne van. En ik het mijne!

Boom meer waard dan Raad en Koch samen

Die vergiftigde beuk van het voorgaande stukje was volgens een lokale boomverzorger "meer dan 25.000 euro waard" en de journalist vroeg mij, of ik het daarmee eens was. Waarop ik had kunnen antwoorden, dat de methode Raad ongetwijfeld op een correcte manier was toegepast en dat dat bedrag dus wel zou kloppen. Maar ik heb gezegd dat die boom meer waard is dan een zakje geld. De methode Raad is een fantastisch instrument om schade aan bomen financieel te verhalen op de veroorzaker van die schade. De methode leidt namelijk tot bedragen, die aangeven hoeveel het zou kosten om op die plek eenzelfde boom te krijgen. De Nederlandse bomen-taxateurs studeren op dit moment op een aanpassing van de Duitse methode Koch, waarmee deze kosten nog beter kunnen worden berekend. Maar de waarde van een boom is wat anders dan de oprichtingskosten, want bij 'waarde' heb je het ook over schoonheid, ecologische functies en nog veel meer, niet in geld uit te drukken betekenissen. Bomen zijn van onschatbare waarde!

Marjan van Ehlend

